

עיר התורה שקרובה אליך

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו

יו"ר ועדת סת"ם העולמית

הרבנות הראשית לישראל

לשכת הרבנות הראשית אלעד. ראש העין. הרצליה

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

המלך

פרשת וישב

אדר

הקנאה מוציאה את האדם מהעולם

בראשית פרק לו פסוק ב אלה תלדות יעקב בן-ישע-עשרה שנה ה'ה רעה את-אזויו בצאן והוא נער את-בני בלהה ואת-בני זלפה נשי אביו ויבא יוסף את-דבתם רעה אל-אביהם: (ג) וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקנים הוא לו ועשה לו כתנת פסים: (ד) ויראו אזויו כי אתו אהב אביהם מכל אזויו וישנאו אותו ולא יכלו דברו לשלם: (יא) ויקנאו-בו אזויו ואביו שומר את-הדבר:

שאלות:

א: ויש לשאול מדוע לא נכתב וישנאו אותו לאחר פסוק ב שנאמר בו ויבא דיבתם רעה וכו' שזה עיקר סיבת השנאה?
ב: ועוד הקשו הראשונים מהו ויאהב את יוסף כי בן זקונים והרי בנימין יותר בן זקונים ממנו? ג: ועוד מדוע בגד בשם כתנות פסים ולא סתם בגד משי וכדומא?

מנהג האדם עם בניו:

בדרך כלל כל אדם אינו יכול להשוות את היחס לכל בניו בשווה מאחר ולא כל האצבעות שוות כך בניו של אדם יש יותר מוצלח ויש יותר חלש וכדומא ונאלץ לעזור יותר לנחלש, ובפועל אנו רואים שבגלל דבר זה אינו גורם לשנאת אחים, אולם תורתנו מלמדת אותנו כיצד צריך לנהוג במשנה זהירות בהענקת היחס בין הבנים כאשר נבאר.

ביאור הנהגת יעקב עם יוסף:

כתב ר' חיים פלטיאל בראשית פרק לו פסוק ג (ג) כי בן זקנים. [זקנים ר"ת] זרעים, קדשים, נשים, ישועות, מועד, למד לו וזהו מזקנים אתבונן. ללמדנו שאהבת יוסף יותר מאר אחיו נבע מלימוד כל תורתו אשר למד בבית שם ועבר לעומת אחיו. זאת ועוד **כתב הרמב"ן** בראשית פרק לו פסוק ג והנראה בעיני כי מנהג הזקנים שיקחו אחד מבניהם הקטנים להיות עמו לשרתו, והוא נשען על ידו תמיד לא יפרד ממנו, והוא נקרא לו בן זקוניו בעבור שישרתו לזקוניו, והנה לקח יעקב את יוסף לדבר הזה והיה עמו תמיד, ועל כן לא ילך עם הצאן ברעותם במקום רחוק: ביאור הדבר בשפתנו שיוסף היה המשב"ק של יעקב והיה צמוד אליו עד שהוא לא הלך לרעות הצאן כיתר אחיו מפני שהיה משרתו, והנה מתוך הערכת ואהבת יעקב את יוסף טעה וביטה הדבר בזה שעשה לו בגד מיוחד בשונה מכל אחיו, ובכך גרם לאחיו לקנא בו מאחר וכל זמן שלא ראו בעיניהם את הביטוי לאהבה בצורה גלויה לא חששו ואדברא חשבו בליבם שכולם שוים בעיני יעקב אביהם, אבל כאשר עשה בגד מיוחד הבליט את אהבתו ליוסף יותר מכולם הדבר גרם לקנאה ורק אז חשדו שדברי הדיבה שלו מתקבלים אצל אביהם ולכן שנאו אותו. והתוצאה שדבר זה גרם לגלות מצרים ורמזו זאת ליעקב שנתנו בליבו לעשות דוקא כותנת פסים בכדי לעורר בו תשומת לב לטעות שעשה, שנרמז בשם הבגד "פסים" כמ"ש בפסיקתא זוטרתא (לקח טוב) בראשית פרשת וישב **פרק לו סימן ג ד"א פסים**. על שם עצמן שנמסר להם פי' פוטיפר, סי' סוחרים, י' ישמעאלים, מ' מדינים, מיכן ארז"ל אל ישנה אדם את בנו משאר בניו.

קנאת אחי יוסף

ולזאת כתבו חז"ל בפסיקתא זוטרתא (לקח טוב) בראשית פרק לו ה' ויחלם יוסף חלום ויגד לאחיו ויוסיפו עוד שנא אותו. היינו דתנן הקנאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם. חז"ל מלמדים אותנו כי קנאת השבטים מיוסף הביאה אותם למוכרו לעבד ולצער את אביהם ולגרום לגלות ולהריגת עשרת הרוגי מלכות.

דברי הזוהר על הקנאה

כתוב בזוהר בפרשת השבוע דף קפב ע"ב וז"ל וישראל אהב את יוסף מכל בניו כי בן זקונים הוא לו ועשה לו כתנת פסים, וכו' תא חזי דקודשא בריך הוא בגין רחימותא דאיהו רחים לון לישראל וקריב לון לגביה, כל שאר עמין עכו"ם שנאין לון לישראל בגין דאינון מתרחקין וישראל קריבין, ותא חזי בגין רחימותא דרחים יעקב ליוסף יתיר מאחוי אף על גב דכלהו הו ליה אחין מה כתיב ויתנכלו אותו להמיתו כל שכן עמין עכו"ם לישראל, תא חזי כמה גרים ליה ההוא רחימותא דרחים ליה יתיר דגרם ליה דאתגלי מאבוי ואתגלי אבוי בהדיה וגרם להו גלותא ולשכינתא דאתגליא בינייהו ואף על גב דאתגזירת גזרה ואוקמוה דבגין כתנת פסים דעבד ליה יתיר מה כתיב ויראו אחיו:

הקנאה מוציאה את האדם מהעולם:

והן דברי התנא בפרקי אבות פ"ד [כג] רבי אליעזר הקפר אומר, הקנאה, והתאוה, והכבוד, מוציאים את האדם מן העולם: וכתב הרמב"ם בפירושו וז"ל רבי אלעזר הקפר אומר הקנאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם, אמר הקנאה והתאוה ואהבת הכבוד מוציאים את האדם מן העולם. והוא כי באלה המדות או באחת מהן יפסיד אמונת התורה בהכרח ולא יגיעו לו לא מעלות שכליות ולא מעלות המדות עכ"ל:

דברי המהר"ח"ו על גדולי האומה שנכשלו במידת הקנאה:

כתב בספר שערי קדושה - חלק ב שער ד וז"ל הקנאה, היא גרמא לבא לידי שנאה, וגם היא יותר קשה כי מורד על הקדוש ברוך הוא למה השפיע טובה לחבירו יותר ממנו, ואמרו ז"ל (אבות פ"ד כ"א) הקנאה והתאוה והכבוד מוציאים את האדם מן

עיר התורה שקרובה אליך

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו

יו"ר ועדת סת"ם העולמית

הרבנות הראשית לישראל

לשכת הרבנות הראשית אלעד. ראש העין. הרצליה

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

העולם, צא ולמד כי כל הראשונים לא נענשו אלא בשביל הקנאה, כי הנה קין המדבר פה אל פה עם השם יתברך נטרד מן העולם הוא וזרעיותיו על שקנא לתאומתו של הבל ועל ידי כן עבר כל אותם העבירות, ועשרת השבטים לא גלו למצרים אלא בעון ויקנאו בו אחיו וסוף סוף נענשו בעשרה הרוגי מלכות, וירבעם שכל חכמי דורו לפניו כעשבי השדה נטרד מן העולם בקנאתו ממלכי בית דוד, גם שאול בחיר השם כבן שנה שלא טעם טעם חטא ולא היה במלכותו שום דופי כמו שאמרו ז"ל (יומא דף כ"ב ע"ב), נטרד ממלכותו ונהרג הוא ושלושת בניו ונהרגו נוב עיר הכהנים וגלו ישראל ביד פלשתים ונחרב משכן שילה, והכל על שקנא לדוד בענין גולית סרה מעליו רוח הקדש ונחה עליו רוח עושים עכ"ל:

קשה כשאול קנאה

כתוב בשיר השירים פרק ח (ו) שימני כחותם על לביך כחותם על זרועיך פיעצה כמות אהבה קשה כשאול קנאה רשפה רשפה אש שלמה: וצריך ביאור מהו הלשון קשה כשאול קנאה?

ונראה ששלמה המלך מרמז לדברי התנא שהאדם צריך לדעת כי מידת הקנאה כל כך גרועה וקשה שהיא מזיקה לאדם ולכן צריך לברוח ממנה כמו שבזרחה מהשאול שזה המות, מאחר וכל מי שיש בו מידה זו מביאתו עד לשאול מאחר ומאבד את השפיות ואת דעתו ופועל ועושה מעשים שיגרמו לו להגיע לשאול, ולכן כמו שהוא בורח מהשאול כך צריך לברוח ממידת הקנאה.

משל החומד והקנאי

ולכן המשילו את הקנאה כמו שכתב במגן אבות לרשב"ץ על אבות פרק ד ולפי שהתאווה מוציאה את האדם מן העולם הזה, היה הדיבור האחרון מעשרת הדברות, מזהיר על החמדה ועל התאווה. ומשלו בספר מבחר הפנינים על הקנאה ועל החמדה, משל יפה. כי הקנאי והחומד, פגע השטן בהם ואמר, אחד מהם ישאל דבר אחד וינתן לו, ולחברו כפלים. הקנאי לא רצה לשאול תחילה, שהיה מתקנא לחברו שמא ינתן לו כפלים. והחומד, היה מתאווה לשתייה. דחק החומד את הקנאי לשאול תחילה, ושאל שינקרו לו עין אחת ולחומד שתיים.

המקנה ומבקש מה שאינו שלו מאבד הכל גם שלו:

וכן מבואר במסכת סוטה דף ט ע"א תנו רבנן סוטה נתנה עיניה במי שאינו ראוי לה, מה שביקשה לא ניתן לה, ומה שבידה נטלוהו ממנה שכל הנותן עיניו במה שאינו שלו, מה שמבקש אין נותנין לו, ומה שבידו נטלוהו ממנו. [ובדף ט ע"ב] וכן מצינו בנחש הקדמוני, שנתן עיניו במה שאינו ראוי לו, מה שביקש לא נתנו לו, ומה שבידו נטלוהו ממנו אמר הקב"ה אני אמרתי יהא מלך על כל בהמה וחייה, ועכשיו [בראשית ג] ארור הוא מכל הבהמה ומכל חית השדה אני אמרתי יהלך בקומה זקופה, עכשיו על גחונו ילך אני אמרתי יהא מאכלו מאכל אדם, עכשיו עפר יאכל הוא אמר אהרוג את אדם ואשא את חוה, עכשיו איבה אשית בינך ובין האשה ובין זרעך ובין זרעה. וכן מצינו בקין, וקרח, ובלעם, ודואג, ואחיתופל, וגחזי, ואבשלום, ואדוניהו, ועוזיהו, והמן, שנתנו עיניהם במה שאינו ראוי להם, מה שביקשו לא ניתן להם, ומה שבידם נטלוהו מהם.

מעשה שהיה כיצד הקנאה והכבוד מוציאים את האדם מן העולם

סיפר הרב דסלר זצ"ל בספרו "מכתב מאלהיו" חלק א' עמ' א בנידודי דרך ארצות הצפון ראיתי עדת זאבים רעבים רצים ומחפשים מזונם וימצאו נבלת חיה קטנה מושלכת על דרכם ויקפצו כולם עליה מבוהלים ודחופים אבל לא יכלו לאכול טרפם כי כל אחד קפץ על גבי חברו מבלי לוותר על נתח בשר לרעהו וכה נשכו זה את זה וילחמו זה בזה עד אשר כולם היו פצועים ושסועים ויזוב דמם לרוב כה המשיכו בעקשנות במלחמה עזה על חתיכת הנבלה עד אשר כולם נפלו חסרי אונים על השלג וחלקם נהפכו גם המה לנבילות רק אחדים הגיבורים שבהם המה שמו שיניהם בנבילה ויעבור רגע ואביטה והנה גם אלה נלחמו זה בזה ויכו וינשכו זאב את רעהו נשך ופצוע עד שגבר אחד חטף את הנבילה וינס כל עוד רוח חיים באפו התבוננתי למראה וראיתי את המנצח נס רחוק וכל דרכו אשר רץ עליה מליאה דם מפצעיו אשר פצעוהו חבריו שבתי וראיתי בנשאים והינם פצועים קשה והרוגים דמם אבד וכוחם סר מעליהם ומה הועילו במלחמתם.

מעשה שהיה בגלל הקנאה קיפח חייו

מובא בספר מתוקים מדבש שבביל הסדר היה נוהג הרב הקדוש מנחם מנדל מרימנוב זצ"ל לספר את המעשה שהיה עם הרה"ג רבנו יצחק נויס זצ"ל אשר היה יועצו של מלך קונסטנטינופול ובכל יום היה נפגש עם המלך, יום אחד נעדר והמלך התפלא על העדרותו, ויצא לטייל המלך וראה יהודי לבש בגדי חג שאלו מה יום מיומים והסביר לו כי חג הפסח ליהודים, המלך החליט ללכת לביתו של היועץ לראות מה עושים בחג, הגיע לביתו של היועץ דפק על הדלת, כאשר פתח היועץ הופתע למראה המלך, כמובן קיבלו בכבוד מלכים, המלך התיישב וראה כיצד הוא עסוק בהכנת החג, לאחר מכן הגיע זמן הסדר והציע היועץ למלך האם הוא מעוניין לשבת איתם לסעודת החג, השיב המלך כן, ואכן ישב ואף כיבדו ממאכלי החג והמצות, המלך נהנה מאוד ובמיוחד מהמצות שממש יצא מגדו איזה טעם מיוחד יש להם ושייר חתיכה למלכה, והיועץ הוסיף לו עוד מצות, חזר המלך לארמונו ועשה משתה לשריו ובמשתה הציע להם הפתעה שיטעמו דבר שלא טעמו בחייהם, אולם אכלו ולא נהנו כלל ולכן התגובות היו בהתאם, התפלא המלך מה קרא שמע הפקיא את תמיהת המלך, והשיבו האם המצות שחילק לשרים זה אותן מצות שאכל, השיבו לא כיון שהמצות שאכל הן מהשלחן אולם מה שחילק הן מצות שהוסיף לו אח"כ ממקום אחר, אמר הפקיא למלך השקט ושמע המצות שאכלו על השולחן הם מיוחדות כי מנהגם למרוח אותן בשומן חזיר אבל שאר המצות לא, ותדע שהכשיל אותך שהאכיל אותך בשומן חזיר שאסור לפי האסלאם, כעס המלך ומיד קרא לו

עיר התורה שקרובה אליך

מרדכי מלכא

רב ואב"ד עיה"ק אלעד ת"ו

יו"ר ועדת סת"ם העולמית

הרבנות הראשית לישראל

לשכת הרבנות הראשית אלעד. ראש העין. הרצליה

בד"צ אלעד*בתי הוראה*שרותי דת*רישום נישואין*כשרות*מקואות*עירובין

The office of Rabanoot Eled – in hesd of Rabbi MORDECHAI MALKA

ושאלו מה ההבדל בין המצות ואם אכן טענת הפקיא נכונים, היועץ תמה מאוד איך יתכן הרי גם לנו אסור כמוכס אבל ביקש שלושה ימים להשיב למלך, והנה בלילה חלם נגלה אליו אדם הדור פנים ואמר לו שיחזור למלך והוא יעזור לו, ואכן למחרת בבוקר כבר חזר למלך ותשובה בפיו, שאל את המלך הרי אסור לכם לטעום חזיר כמונו ואם כן כיצד הפקיא יודע שהמצות של ליל הסדר טעימות יותר בגלל שומן החזיר, לא ידע המלך להשיבו, וביקש היועץ שילכו יחד לביתו, למרות שהיה זמן שהוא מתבודד, הסכים המלך והלכו יחד לביתו של הפקיא וזו הייתה שעה שהוא מתבודד ולא נכנס אליו אף אחד ולכן אמר להם השומר שלא ניתן להיכנס, אולם המלך פתח הדלת ונכנס, ולא ראו אותו תוך החדר, אמר המלך ליועץ שהוא בזמן הזה עולה לשמים ללמוד עם הנביא ולכן איננו, אולם היועץ התבונן בחדר וראה בקיר אחד שטיח הסיט אותו וראה שיש פתח, אמר למלך הוא נמצא כאן הוא נכנס, נכנסו ורואים בחצר בריכה ומצאו אותו עובד לצלם ומשתחוה לו, אמר היועץ הנך רואה שהוא אינו מוסלם אלא נוצרי ואף טובל בבריכה מהאסלאם בכל פעם, ולכן הוא אכל חזיר ויודע טעמו, המלך לא האמין למראה עיניו כמה הוא שקרן ורמאי ולכן גזר דינו למות, נמצא צדיק מצרה נחלץ ורשע נפל תחתיו. הראת לדעת שהיות והוא היה אכול קנאה מהיהודי העליל עליו לפגוע בו והקב"ה השיב לו גמולו בראשו והקנאה שלו הוציאה אותו מהעולם.

מוסר השכל :

נמצינו למדים שמידת הקנאה קשה מאוד ואפילו גדולים נפלו ברשת הקנאה כמו קין השבטים וירבעם ושואל, ולזאת חז"ל לימדנו שחובה על כל אדם להיות זהיר ונזהר שלא ישנה בין הבנים בצורה גלויה לעין אלא יעשה לפי הצורך בסתר בכדי לא לעורר קנאה ושנאה בין הבנים, זאת ועוד חובתנו להתחזק ולברוח ממידה רעה זו אשר מוציאה את האדם מהעולם שהוא מאבד את העשתונות והדעת ופועל לנקום בכל דרך כדי להרגיע את קנאתו ונתפס ברעתו ומאבד עולמו, והוא אשר התנא מלמדנו ששלושה מידות רעות אלו גורמים לאדם שלא רק שאינו משיג את שאיפתו אלא מפסיד גם מה שיש לו ואינו נהנה מכלום, ולכן חובת האדם ליהנות ממה שיש לו ולשמוח בחלקו ולהסתכל על חצי כוס המלאה ולא תמיד לחשוב על חצי כוס החסרה, כי כבר חז"ל לימדנו שאין אדם מת וחצי תאוותו בידו, כך שאף פעם לא יוכל למלא כל תאוותו ורצונו, וידע שלכל אדם הקב"ה נותן לו בדיוק הצריך לו לפי שורש נשמתו ותכליתו בעולם, ובזה יקויים בו איזהו עשיר השמח בחלקו.

בידידות ואהבה

מרדכי מלכא